

І. В. Лещух

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України", Львів, Україна, ira_leschukh@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ ВИТРАТ НА ІННОВАЦІЙНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ВЕЛИКИХ МІСТ
УКРАЇНИ**

Анотація. В Україні центрами інновацій є великі міста, де зосереджений основний виробничий, інтелектуальний і науковий потенціал, однак результативність інноваційного розвитку нашої держави порівняно з провідними країнами світу низька. У статті досліджено динаміку структури витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств великих міст України. З цією метою проаналізовано ступінь концентрації інноваційно активних промислових підприємств у містах – обласних центрах України, а також їхню частку в загальній кількості промислових підприємств у великих містах країни, частку інноваційних витрат таких підприємств у валовому регіональному продукті відповідної області, структуру зазначених витрат промислових підприємств великих міст України за джерелами та напрямками фінансування. Встановлено, що головним джерелом фінансування інноваційної діяльності таких промислових підприємств залишаються їхні власні кошти. В ході дослідження використано методи: системний і діалектичний; логічного узагальнення, системного аналізу, порівняння й синтезу; стратегічного аналізу, графічний.

Ключові слова: трансформація економіки, структура економіки, інноваційні витрати, інноваційна діяльність, інновації, промислові підприємства, інновації в промисловості.

Рис. 4. Табл. 2. Літ. 8.

Iryna Leschukh

Ph. D. (Economics), SI "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine", Lviv, Ukraine, ira_leschukh@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

**TRANSFORMATION OF THE COST STRUCTURE
FOR INNOVATION ACTIVITIES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES
OF UKRAINE'S LARGE CITIES**

Abstract. The peculiarity of the modern stage of Ukraine's innovation development in comparison with developed countries is its low performance: 1) in the Global Innovation Index rankings, Ukraine is far behind the advanced countries of the world; 2) there is a low participation of Ukraine in the processes of international patenting of leading technologies of the future; 3) the share of research and development expenditures in the gross domestic product of Ukraine is less than 1%; 4) the general increase of the gross domestic product due to the introduction of new technologies in Ukraine is less than 1%. Taking into account the aforesaid, the study of the transformation of the structure of expenditures on innovative activity of industrial enterprises of large cities of Ukraine as the basis for a transition to a knowledge-based economy becomes essential. To this end, the concentration of innovative active industrial enterprises in the cities-oblast centers of Ukraine; the share of innovative enterprises in the total number of industrial enterprises in large cities of Ukraine; the share of innovative expenses of industrial enterprises of

© Лещух І. В., 2019

cities-regional centers of Ukraine in the gross regional product of the region; the structure of innovative expenses of industrial enterprises of large cities of Ukraine by sources and directions of financing are analyzed. It is established that: 1) the main source of financing of innovation activity of industrial enterprises of large cities of Ukraine remains its own financial resources, their presence is characterized by acute shortage; 2) the shortage of own funds of industrial enterprises is caused, first of all, by the stagnation of industrial production and the inaccessibility of external sources of financing; 3) expensive for domestic industrial enterprises is bank lending, which makes it difficult to attract the appropriate resources to finance innovative projects.

Keywords: economy transformation, structure of economy, innovation costs, innovation activity, innovations, industrial enterprises, innovations in industry.

JEL classification: L60, O31, O33, R30.

И. В. Лещух

кандидат экономических наук, научный сотрудник отдела пространственного развития ГУ "Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины", Львов, Украина

ТРАНСФОРМАЦИЯ СТРУКТУРЫ ЗАТРАТ НА ИННОВАЦИОННУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КРУПНЫХ ГОРОДОВ УКРАИНЫ

Аннотация. В Украине центрами инноваций являются крупные города, где сосредоточен основной производственный, интеллектуальный и научный потенциал, однако результативность инновационного развития нашего государства по сравнению с ведущими странами мира низкая. В статье исследована динамика структуры затрат на инновационную деятельность промышленных предприятий крупных городов Украины. С этой целью проанализирована степень концентрации инновационно активных промышленных предприятий в городах – областных центрах Украины, а также их доля в общем количестве промышленных предприятий в крупных городах страны, доля инновационных затрат таких предприятий в валовом региональном продукте соответствующей области, структура данных затрат промышленных предприятий крупных городов Украины по источникам и направлениям финансирования. Установлено, что главным источником финансирования инновационной деятельности таких промышленных предприятий остаются их собственные средства. В ходе исследования использованы следующие методы: системный и диалектический; логического обобщения, системного анализа, сравнения и синтеза; стратегического анализа, графический.

Ключевые слова: трансформация экономики, структура экономики, инновационные затраты, инновационная деятельность, инновации, промышленные предприятия, инновации в промышленности.

Сьогодні в Україні, як і в інших країнах світу, центрами інновацій є великі міста, в котрих зосереджений основний виробничий, інтелектуальний і науковий потенціал. Особливістю сучасного етапу інноваційного розвитку України є його низька результативність порівняно з провідними країнами. По-перше, незважаючи на певне підвищення України 2017 р. у рейтингу "Глобальний інноваційний індекс" (50-е місце серед 127 країн проти 56-го серед 128 країн у 2016 р. і 64-го серед 141 країни у 2015 р.), вона ще помітно відстає від держав-лідерів. По-друге, наша участь у процесах міжнародного патентування провідних технологій майбутнього є вкрай незначною: частка

України в глобальному патентному фонді становить від 0,01 % (у сфері фармацевтики) до 0,09 % (у галузі нанотехнологій, окремих технологіях охорони довкілля). Водночас відповідні показники США – 40,5, 34,6 і 22 %, Німеччини – 5,7, 5 та 11,9 %, Індії – 3,7, 1,5 і 0,9 %¹. По-третє, частка витрат на виконання досліджень і розробок у ВВП України у 2017 р. становила лише 0,45 % (у 2012 р. – 0,75 %), натомість, наприклад, у Німеччині – 2,94 %, у Франції – 2,25, в Угорщині – 1,21, у Польщі – 0,97 %². По-четверте, загальний приріст ВВП за рахунок запровадження нових технологій в Україні дорівнює 0,7 %, тимчасом як у розвинутих країнах – 60–90 % [1].

В умовах реформування системи місцевого самоврядування особливості утворення інноваційного потенціалу промисловості як джерела економічного зростання та ефективності його використання передбачають можливості й перспективи розвитку великих міст і підвищення їхньої конкурентоспроможності. Тому набуває актуальності дослідження трансформації структури витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств великих міст України, що є локомотивом переходу до економіки знань.

Різні аспекти інноваційної діяльності промислових підприємств розглядаються в працях таких вітчизняних науковців, як О. І. Амоша, В. Г. Андреева, В. В. Джеджула, Н. В. Кузьминчук, І. Г. Яненко та ін. [2–6]. Однак подібні дослідження проводяться здебільшого на рівні регіонів і країни загалом. Натомість практично відсутні праці, де було б здійснено детальний аналіз трансформацій інноваційної діяльності в промисловості на рівні великих міст як центрів концентрації виробничого, інтелектуального й наукового потенціалу, й у першу чергу трансформації структури витрат на інноваційну діяльність, враховуючи їх значущість у контексті переходу до економіки знань.

Метою статті є дослідження трансформації структури витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств великих міст України. Для цього необхідно: проаналізувати концентрацію інноваційно активних промислових підприємств у містах – обласних центрах України; визначити частку таких підприємств у загальній їх кількості у великих містах України, а також частку інноваційних витрат промислових підприємств міст – обласних центрів України у валовому регіональному продукті (ВРП) відповідної області; проаналізувати структуру інноваційних витрат промислових підприємств великих міст України за джерелами й напрямками фінансування.

У 2017 р. у містах – обласних центрах України було зосереджено від 21,4 % (Івано-Франківськ) до 80 % (Миколаїв) інноваційно активних промислових підприємств (далі – ІАПП) відповідних регіонів (рис. 1)³.

¹ Розраховано автором за: Patents by main technology and by International Patent Classification (IPC) : OECD Patent Statistics (database) / OECD. 2017. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/data-00508-en>.

² Розраховано автором за: Наукова та інноваційна діяльність України / Держ. служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf.

³ Тут і далі на рисунках і в таблицях представлено лише ті великі міста, за якими наявна вся необхідна для аналізу інформація.

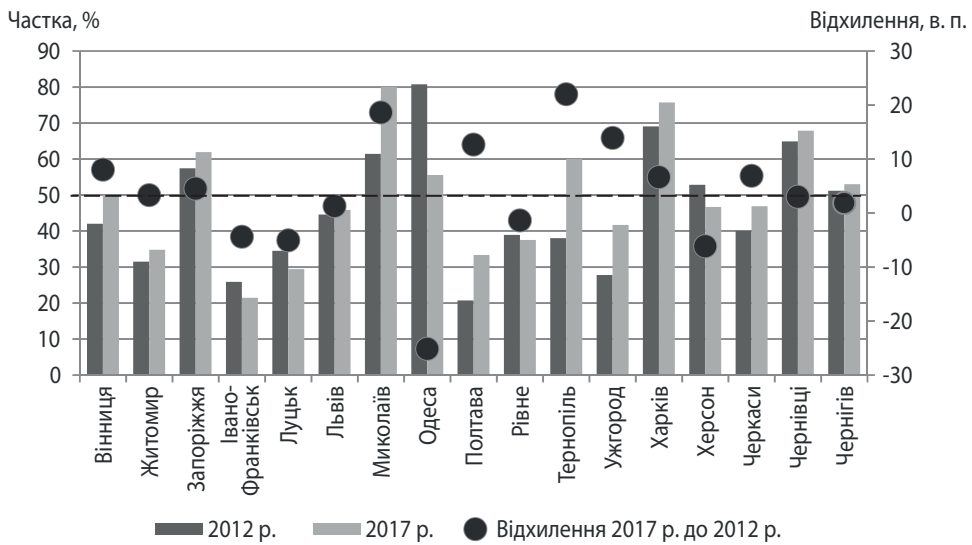

Рис. 1. Концентрація інноваційно активних промислових підприємств у містах – обласних центрах України у 2012 і 2017 рр.

Побудовано за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Житомирській, Запорізькій, Івано-Франківській, Волинській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Закарпатській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернівецькій і Чернігівській областях.

Крім того, якщо у 2017 р. у середньому по країні інноваційною діяльністю займалися лише 16,2 % промислових підприємств (на 1,2 в. п. менше, ніж у 2012 р.¹), то в Миколаєві інноваційно активними були 38,5 % промислових підприємств, у Тернополі – 33,3, у Харкові – 31,2, у Києві – 20,7 % (рис. 2).

Така просторова концентрація ІАПП зумовлена низкою факторів, насамперед:

- 1) близькістю значної кількості продавців і покупців, що дає змогу швидко та гнучко реагувати на кон'юнктуру ринку;
- 2) наявністю локальних фондів робочої сили з концентрацією специфічних навичок;
- 3) ширшими можливостями для залучення транснаціональних стейкхолдерів;
- 4) наявністю інституційної, транспортної інфраструктури тощо.

Велике значення в контексті переходу до економіки знань, а також для вдосконалення технологій виробництва й стимулювання зростання має дослідження трансформації структури витрат на інноваційну діяльність. Частка таких витрат промислових підприємств великих міст України у ВРП

¹ Для прикладу, в Польщі інноваційно активними у 2012–2014 рр. були 17,5 % промислових підприємств, а в 2017 р. – 20,2 %. У прикордонних до Західного регіону воєводствах, а саме Підкарпатському – 18,4 і 21,2 %, Любедзькому – 21,2 та 23,2 % (розраховано автором за даними офіційного веб-сайта Головного статистичного управління Польщі – URL: <https://stat.gov.pl/>).

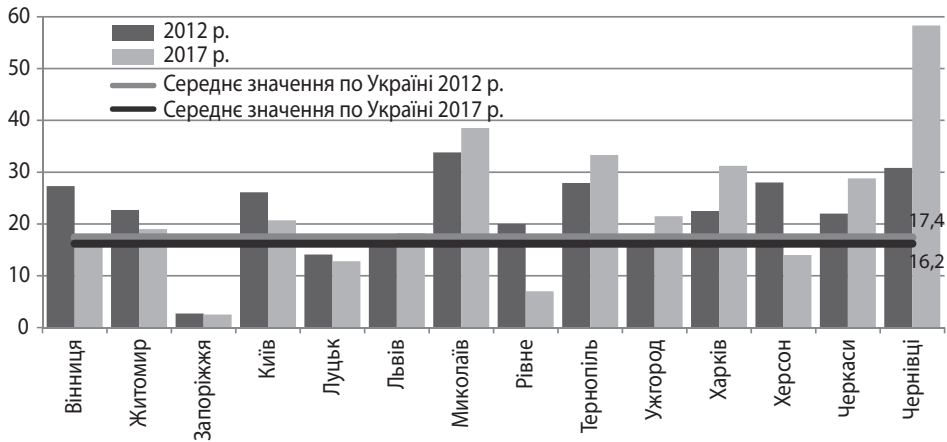

Рис. 2. Частка інноваційно активних промислових підприємств у загальній їх кількості у великих містах України у 2012 та 2017 рр., %

Примітка. Окремо на графіку позначено частку ІАПП у загальній кількості промислових підприємств у середньому по Україні.

Побудовано за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернівецькій областях та в місті Києві.

відповідної області протягом досліджуваного періоду була меншою від 1 % в усіх досліджуваних містах, за винятком Вінниці, де у 2012 р. вона становила 1,2 %, та Запоріжжя, де у 2017 р. вона дорівнювала 1,04 % (табл. 1).

Попри це частка інноваційних витрат промислових підприємств міст – обласних центрів у відповідному обласному показнику у 2017 р. дорівнювала, наприклад, у Запоріжжі 97,3 % (+10,3 в. п. порівняно з 2012 р.), у Миколаєві – 87,4 (+60,3 в. п.), у Вінниці – 81,6 (–14,6 в. п.), у Львові – 62,1 % (–22,6 в. п.). Цікавою є ситуація в Тернопільській області: у 2017 р. за збільшення частки ІАПП, зосереджених у обласному центрі, на 22 в. п. проти 2012 р. частка інноваційних витрат промислових підприємств Тернополя зросла на 69,7 в. п. (рис. 3).

Як бачимо з рис. 3, у звітному році частка витрат на фінансування інноваційної діяльності промисловими підприємствами великих міст України (у відповідному регіональному показнику) зростала значно вищими темпами, ніж концентрація ІАПП у містах – обласних центрах (частка у відповідному регіональному показнику), зокрема в Запоріжжі, Тернополі та Вінниці. Обсяг інноваційних витрат одного ІАПП у 2017 р. становив, наприклад, у Запоріжжі 52,1 млн грн, у Києві – 19,6 млн, у Харкові та Львові – близько 87,5 млн грн. При цьому в середньому по Україні аналогічний показник сягав 12,01 млн грн, у Польщі – 40,5 млн грн¹ (5,7 млн польських злотих),

¹ Розраховано автором на основі даних НБУ про офіційний курс гривні до іноземних валют (середній показник за 2017 р. – 100 польських злотих, що дорівнює 704,9 грн).

Таблиця 1. Інноваційні витрати промислових підприємств міст – обласних центрів України відносно валового регіонального продукту відповідної області у 2012 і 2017 рр., %

Місто – обласний центр	ВРП відповідної області, тис. грн		Витрати на інноваційну діяльність промислових підприємств міст – обласних центрів, тис. грн		Частка інноваційних витрат промислових підприємств міста у ВРП відповідної області, %		
	2012	2017	2012	2017	2012	2017	2017 до 2012, в. п.
Вінниця	33 024	92 427	403,1	81,9	1,221	0,089	-1,132
Запоріжжя	54 828	130 377	211,4	1 355,6	0,386	1,040	0,654
Івано-Франківськ	32 286	63 850	28,3	33,6	0,088	0,053	-0,035
Львів	61 962	147 404	110,8	192,4	0,179	0,131	-0,048
Миколаїв	29 205	69 371	98,0	283,8	0,336	0,409	0,074
Полтава	56 580	150 904	21,7	4,9	0,038	0,003	-0,035
Рівне	21 795	48 836	30,4	2,2	0,139	0,004	-0,135
Тернопіль	17 957	40 747	13,8	94,3	0,077	0,232	0,154
Ужгород	21 404	43 043	9,0	6,3	0,042	0,015	-0,027
Харків	82 223	187 454	411,7	736,8	0,501	0,393	-0,108
Херсон	19 357	47 868	36,6	22,4	0,189	0,047	-0,142
Черкаси	31 265	73 176	36,1	31,4	0,115	0,043	-0,073

Складено за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Черкаській областях.

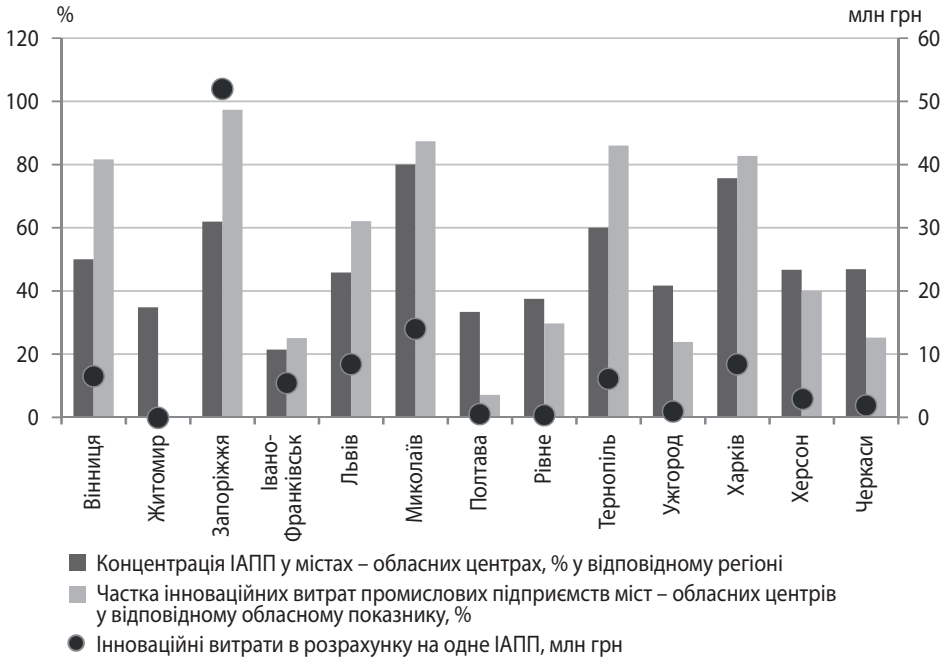

Рис. 3. Інноваційні витрати промислових підприємств України у 2017 р.

Побудовано за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Черкаській областях.

а у високотехнологічних галузях промисловості – 53,4 тис. грн¹ (7,6 млн польських злотих).

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств великих міст України протягом досліджуваного періоду були власні кошти підприємств (рис. 4).

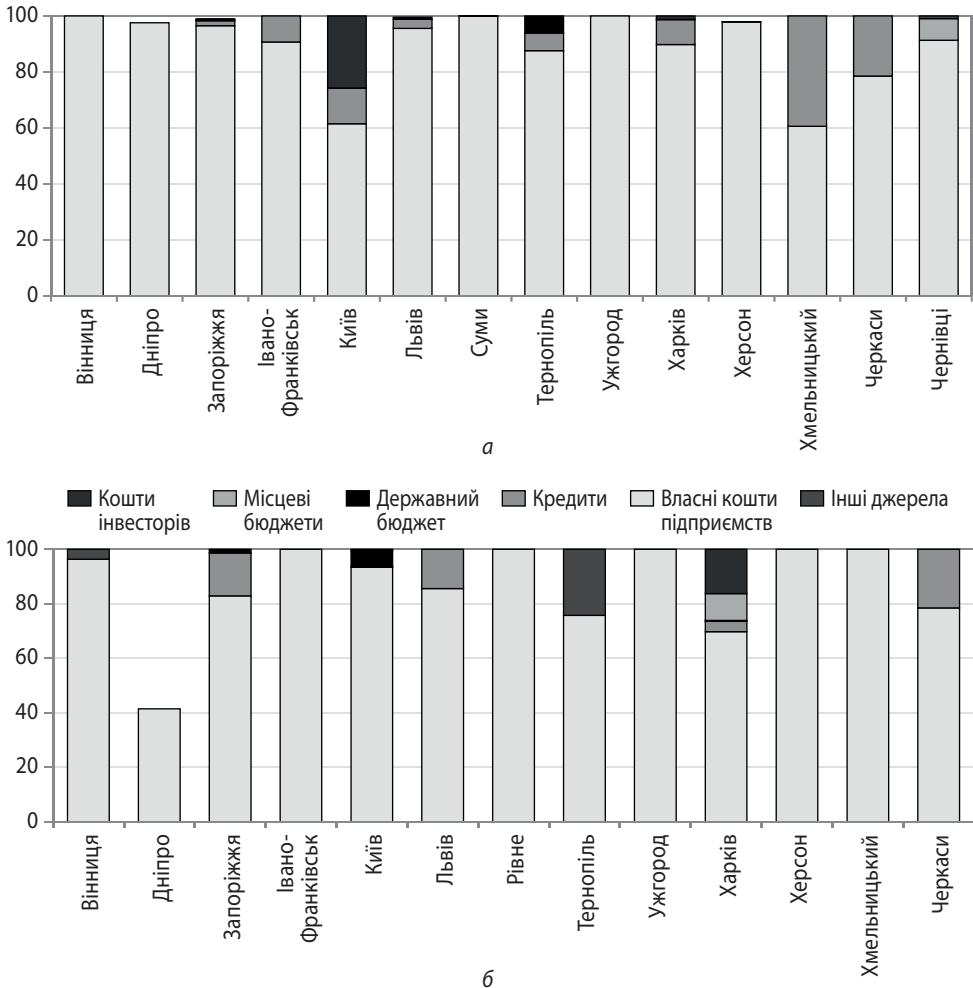

Рис. 4. Структура інноваційних витрат промислових підприємств великих міст України за джерелами фінансування у 2012 р. (а) і 2017 р. (б), %

Побудовано за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій областях та в місті Києві.

¹ Розраховано автором на основі даних НБУ про офіційний курс гривні до іноземних валют (середній показник за 2017 р. – 100 польських злотих, що дорівнює 704,9 грн).

У середньому по досліджуваних містах частка власних коштів у загальних витратах на фінансування інноваційної діяльності становила у 2012 р. 74,2 % та у 2017 р. збільшилася до 78,7 % (по Україні – 52,9 і 84,5 %). Така структура інноваційних витрат загалом відповідає практиці провідних країн Євросоюзу, приміром у Польщі протягом 2015–2017 рр. власними коштами було профінансовано 75,5 % інноваційних витрат промислових підприємств¹. Однак, якщо державним сектором розвинутих країн світу фінансується 10–14 % інновацій у промисловості (в Польщі – 1,6 %, з них майже половина припадає на державну фінансову підтримку наукових досліджень у промисловості²), то аналогічний показник по великих містах України дорівнював у середньому у 2012 р. лише 0,09 %, а в 2017 р. – 0,41 %.

Крім того, члени ОЕСР, якими є 34 найрозвинутіші країни світу, використовують також непрямі методи стимулювання інноваційної діяльності – податкові пільги, дозвіл на застосування прискореного нарахування амортизації, податковий кредит тощо [7]. Тобто провідні країни, поряд із наданням бюджетних коштів на певні проекти, стимулюють розбудову інноваційних компаній шляхом пом'якшення їхніх фінансових зобов'язань перед державою.

Зазначене вказує на те, що держава останніми роками практично відійшла від фінансового впливу на інноваційні процеси в промисловості. Серед іншого, це може бути наслідком надмірної соціальної спрямованості видатків бюджетів, зокрема фінансування споживчих потреб населення, що практично унеможливляє інвестування в інноваційний розвиток регіонів.

Важливим індикатором інноваційності країни є інвестиції, котрі не тільки слугують “грошовим паливом” для розвитку наукомістких галузей, а й характеризують бізнес-середовище в країні, наявність людських ресурсів і кваліфікованої робочої сили, стан внутрішнього ринку. Проте у джерелах фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств великих міст України кошти інвесторів майже відсутні. Зокрема, у 2012 р. їхню фінансову підтримку отримали лише Київ (25,8 % загального обсягу витрат на інноваційну діяльність, із них 97,6 % – кошти іноземних інвесторів), Харків (1,3 %) та Суми (0,02 %), а в 2017 р. – тільки Харків³ – 16,3 %, причому всі кошти було надано вітчизняними інвесторами. В середньому по Україні у 2012 р. коштами вітчизняних інвесторів профінансовано 1,3 % інноваційної діяльності промислових підприємств, а іноземних – 8,7 %; у 2017 р. – відповідно 3 і 1,2 %. Для порівняння: в Польщі⁴ впродовж 2015–2017 рр. за рахунок іноземних інвестицій було профінансовано 3,7 % такої діяльності під-

¹ Розраховано автором за даними офіційного веб-сайта Головного статистичного управління Польщі – URL: <https://stat.gov.pl/>.

² Розраховано автором за даними офіційного веб-сайта Головного статистичного управління Польщі – URL: <https://stat.gov.pl/>.

³ За наведеним показником було проаналізовано 21 місто – обласний центр.

⁴ Розраховано автором за даними офіційного веб-сайта Головного статистичного управління Польщі – URL: <https://stat.gov.pl/>.

приемств. Отже, вітчизняний інвестиційний процес не виконує функцію сприяння оновленню промисловості на інноваційних засадах, результатом чого мала б стати структурна перебудова національної економіки в напрямі створення виробництв із довгостроковими інноваційними конкурентними перевагами.

Фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за рахунок банківських кредитів у середньому по великих містах України у 2012 р. становило 6,5 % загального обсягу інноваційних витрат, зменшившись у 2017 р. до 5,7 % (–0,8 в. п.); у середньому по Україні – відповідно 3,8 і 6,5 %; в Польщі – трохи більше ніж 7 %. Основним напрямом інноваційної діяльності промислових підприємств цих українських міст у 2017 р. (ця тенденція спостерігалася й у попередні роки) було придбання машин, обладнання, установок, програмного забезпечення та нових технологій (табл. 2). Лідерами за часткою підприємств, котрі придбавали машини, обладнання і програмне забезпечення у 2017 р., були міста: Івано-Франківськ – 99,8 % (+18,8 в. п. порівняно з 2012 р.), Дніпро – 95,3 % (+23,3 в. п.), Тернопіль – 91,8 % (+47,5 в. п.) та Хмельницький – 91,3 % (+27,7 в. п.).

Дослідження і розробки є головним рушієм інновацій. Проте кількість підприємств, що займаються цією діяльністю, у 2017 р. була незначною та різко зменшилася порівняно з 2012 р. У структурі науково-дослідних робіт переважали внутрішні. Не користувалося попитом і придбання нових технологій ззовні (за винятком Вінниці, де у 2017 р. на зазначені заходи було витрачено 90,4 % коштів ІАПП, тобто на 7,8 в. п. більше, ніж у 2012 р.), що зумовлено передусім високою вартістю зовнішніх знань. У таких умовах бізнесу економічно доцільно продукувати (генерувати) інновації самостійно. Ще однією проблемою України є не досить тісна співпраця промисловості з університетами у сфері науково-дослідної роботи¹. Так, у рейтингу “Дослідницьке співробітництво університетів з промисловістю” наша держава у 2016 р. посіла 57-е місце у світі, набравши 3,5 бала. До трійки лідерів увійшли Швейцарія (5,8 бала), Фінляндія (5,7), Ізраїль і США (по 5,6 бала).

Описані тенденції у великих містах загалом відповідали трендам по Україні, де у 2017 р. витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення становили 64,7 % загальних витрат на інноваційну діяльність, на внутрішні наукові дослідження і розробки – 21,3, на придбання інших зовнішніх знань – 0,2 % (у 2012 р. – відповідно 70,1 %, 8,4 та 0,4 %). Для порівняння: в Польщі у структурі витрат промислових підприємств на інно-

¹ Для прикладу, в Німеччині дев'ять найпотужніших технологічних університетів утворили асоціацію TU9 для спільного лобювання вигідних умов співпраці з політикою та бізнесом, яка сьогодні є лідером з отримання фінансування від зовнішніх організацій. Завдяки такій кооперації між академічними установами й промисловістю німецькі університети стабільно очолюють рейтинги в категорії технологій та інновацій. Окрім того, за інформацією ЮНЕСКО Німеччина входить до першої десятки країн світу, де бізнес-сектор витрачає найбільше коштів на дослідження й розробки в промисловості (див.: Біляєва Я. Як німецькі університети співпрацюють з бізнесом та промисловістю. *Deutsche Welle* (укр. ред.). URL: <https://www.dw.com/uk/>).

Таблиця 2. Структура інноваційних витрат у промисловості за напрямками фінансування у 2012 і 2017 рр.

Місто – обласний центр	Внутрішні науково- дослідні роботи				Зовнішні науково- дослідні роботи				Придбання машин, обладнання та програм- ного забезпечення				Придбання інших зовнішніх знань				Інші			
	частка, %		зміна, в. п.	в. п.	частка, %		зміна, в. п.	в. п.	частка, %		зміна, в. п.	в. п.	частка, %		зміна, в. п.	в. п.	частка, %		зміна, в. п.	
	2012	2017			2012	2017			2012	2017			2012	2017			2012	2017		2012
Вінниця	0,3	1,7	1,4	2,4	0,2	2,7	2,4	0,4	–	0,4	–	7,8	82,6	90,4	7,8	16,9	4,8	–12,1		
Дніпро	5,4	*	–5,4	–0,4	0,4	*	–0,4	95,3	72,0	95,3	23,3	–	0,3	*	–	22,0	3,5	–18,5		
Запоріжжя	23,0	10,2	–12,8	0,9	7,4	8,3	0,9	65,1	38,6	65,1	26,6	–	0,1	–	–	31,1	16,4	–14,6		
Івано-Франківськ	11,9	0,2	–11,7	–0,2	0,2	–	–0,2	99,8	81,1	99,8	18,8	–	1,6	–	–	5,3	0	–5,3		
Київ	10,7	34,8	24,1	0,3	1,3	1,6	0,3	55,0	34,7	55,0	20,3	–0,1	0,2	0,1	–0,1	53,1	8,5	–44,6		
Луцьк	10,3	*	–	–2,0	2,0	*	–2,0	*	–	*	–	–	86,6	*	–	1,1	–	–		
Львів	–	27,0	–	–	–	–	–	58,1	86,6	58,1	–28,5	0,1	0,2	0,3	0,1	8,6	14,7	6,1		
Одеса	33,6	–	–	–	–	–	–	55,2	55,2	–	–	–	–	–	–	9,1	–	–		
Полтава	*	33,2	–	–	–	–	–	44,3	89,9	44,3	–45,6	–	–	*	–	*	*	–		
Рівне	2,9	–	–	–	–	–	–	70,6	63,4	70,6	7,2	*	*	–	*	32,5	*	–32,5		
Суми	34,3	–	–34,3	–	24,7	–	–	30,6	30,6	–	–	–	–	–	–	10,4	–	–		
Тернопіль	42,4	6,7	–35,7	–	12,8	–	–	44,2	44,2	91,8	47,5	–	–	–	–	0,5	1,5	1,0		
Ужгород	–	–	–	–	–	–	–	37,8	37,8	75,5	37,8	*	*	–	*	*	–	*		
Харків	20,4	37,3	16,9	1,4	2,1	3,5	1,4	69,0	69,0	56,1	–12,9	0,1	0,9	1,0	0,1	7,6	2,1	–5,5		
Херсон	12,6	7,3	–5,3	–1,0	1,0	0	–1,0	57,2	57,2	69,4	12,2	–	–	3,9	–	29,1	19,4	–9,8		
Хмельницький	36,4	8,7	–27,7	–	–	–	–	63,6	63,6	91,3	27,7	–	–	–	–	–	–	–		
Черкаси	1,3	15,5	14,1	–	–	–	–	90,2	90,2	84,4	–5,8	–	0,2	–	–	8,2	0,2	–8,1		

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Складено за даними офіційних веб-сайтів головних управлінь статистики у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській областях та в місті Києві.

ваційну діяльність переважали так звані капітальні видатки на основні засоби (витрати на придбання машин, техніки, інструментів), які в середньому у 2012 р. становили 74 % і у 2017 р. скоротилися до 70 % (із них майже 80 % витрат здійснено великими інноваційними промисловими підприємствами), а також видатки на науково-дослідну роботу – трохи більше ніж 17 % у 2012 р. та майже 23 % у 2017 р. Витрати на придбання програмного забезпечення й маркетинг нової або істотно вдосконаленої продукції дорівнювали по 2 % від загальних витрат промислових підприємств, а на придбання зовнішніх знань – 3,1 % в базовому році та лише 0,6 % у звітному¹.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Наразі фінансові обмеження, зумовлені гострим браком власних фінансових ресурсів, які є основним джерелом фінансування інноваційної діяльності, залишаються визначальним чинником гальмування інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств. За даними Державної служби статистики України, незважаючи на зростання частки оборотних активів у структурі балансу промислових підприємств із 45,5 % у 2012 р. до 56,7 % у 2017 р., частка власного капіталу за вказаний період зменшилася з 38,7 % до 17,5 %, а поточні зобов'язання збільшилися з 41,1 % до 63,8 %. Зросла й дебіторська заборгованість – із 498,1 млрд грн до 1166,4 млрд грн. Рентабельність вітчизняних промислових підприємств у 2017 р. становила 1,9 % і вперше за п'ять останніх років мала додатне значення.

Дефіцит власних коштів спричинений насамперед стагнацією промислового виробництва й важкодоступністю зовнішніх джерел фінансування. Крім того, висока вартість банківського кредитування ускладнює залучення відповідних ресурсів до фінансування інноваційних проектів, особливо для низькорентабельних підприємств, котрі потребують технологічної модернізації, а отже, неспроможні залучати довгострокові кредити на інновації.

Такі чинники, як домінування механізмів самофінансування інноваційної діяльності та обмеженість зовнішніх джерел залучення коштів, призводять до консервації технологічної структури економіки, перешкоджають забезпеченню перерозподілу фінансових ресурсів у наукомісткі технології, прогресивним структурним зрушенням у національному господарстві, що обумовлює потребу в удосконаленні законодавчого забезпечення механізмів фінансування науково-технологічної й інноваційної діяльності [8, с. 228].

На нашу думку, для розв'язання проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств необхідно, серед іншого, забезпечити фінансове стимулювання приватних інвестицій у дослідження та розробки, зокрема у формі непрямої державної підтримки (маються на увазі державні гранти на дослідження і розробки, інвестиційні податкові кредити на виконання НДДКР, податкові пільги й канікули для інноваційно активних підприємств, котрі спрямовують частину прибутку на капіталовкладення в розвиток виробництва).

¹ Розраховано автором за даними офіційного веб-сайта Головного статистичного управління Польщі – URL: <https://stat.gov.pl/>.

Список використаних джерел

1. Корнилюк Р. Врятувати майбутнє: перший рейтинг інноваційних компаній України. *Forbes (Україна)*. 2016. 25 трав. URL: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1416757-vryatuvati-majbutne-pershij-rejting-innovacijnih-kompanij-ukrayini>.
2. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку : наук.-аналіт. доп. / О. І. Амоша, І. П. Булеев, А. І. Землянін та ін. ; Ін-т економіки промисловості НАН України. Київ, 2017. 120 с.
3. Андрєєва В. Г., Сосновська О. О. Оцінка сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 68–74.
4. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Цвик О. Г. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 5–8.
5. Кузьминчук Н. В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. № 2. С. 11–16.
6. Яненкова І. Г. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: стан та перспективи розвитку. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер.: економіка*. 2016. Т. 285. Вип. 273. С. 89–94.
7. Шестаков Д., Поляруш О. Стратегія розвитку інновацій в Україні. Вступ. URL: <https://www.slideshare.net/ukrinnovate/ss-80531956>.
8. Інноваційна Україна 2020 : нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. Київ, 2015. 336 с.

References

1. Kornyliuk, R. (2016, May 25). Save the future: the first rank of innovative companies in Ukraine. *Forbes (Ukraine)*. Retrieved from <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1416757-vryatuvati-majbutne-pershij-rejting-innovacijnih-kompanij-ukrayini> [in Ukrainian].
2. Amosha, O. I., Bulieiev, I. P., Zemliankin, A. I. et al. (2017). *Industry of Ukraine – 2016: the state and prospects of development*. Kyiv: Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy [in Ukrainian].
3. Andrieieva, V. H., Sosnovska, O. O. (2016). Evaluation of the current state of investment and innovation activity of enterprises in the real sector of Ukraine's economy. *The problems of economy*, 1, 68–74 [in Ukrainian].
4. Dzhedzhula, V. V., Yepifanova, I. Yu., & Tsyvyk, O. H. (2017). Innovative activity as a factor of competitiveness of enterprises. *Investments: practice and experience*, 4, 5–8 [in Ukrainian].
5. Kuzmynchuk, N. V. (2014). Innovative development as a constituent of forming the competitiveness of industrial enterprises: theoretical aspect. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, 2, 11–16 [in Ukrainian].
6. Yanenkova, I. H. (2016). Innovative activity of Ukrainian industrial enterprises: current state and development prospects. *Proceedings of Petro Mohyla Black Sea National University. Series: Economics*, Vol. 285, Iss. 273, 89–94 [in Ukrainian].
7. Shestakov, D., Poliarush, O. (2017). *Strategy of Innovations Development in Ukraine. Introduction*. Retrieved from <https://www.slideshare.net/ukrinnovate/ss-80531956> [in Ukrainian].
8. Heiets, V. M. et al. (Eds.). (2015). *Innovative Ukraine 2020*. Kyiv: NAN Ukrainy [in Ukrainian].